

Viskejä ja vaeltelua

Skotlanti on tislaamobongarin mekka

■ Tislaamobongaus on laji, jossa voi onnistuneesti yhdistää vaellusharrastuksen ja kiinnostuksen mallasviskeihin.

Teksti ja kuvat:
Erkki ja Ulla Karjalainen

Skotlanti tarjoaa mataline vuorineen ja hyvin merkittyine vaellusreitteineen erinomaiset olosuhteet *hillwalkingille*. Maassa riittää myös mallasviskitislaamoja eli saalista vaeltavalle tislaamobongarille.

Tavoitteena bongauksessa on suorittaa jokainen päivävaellus siten, että reitin varrelle osuu yksi tai useampi tislaamo. Vain osa tislaamoista on auki yleisölle, joten bongaminen tapahtuu ottamalla todisteeksi käynnistä valokuva.

Reittisuunnittelu ei ole aivan helppoa, koska tislaamot ja vaeltajia kiinnostavat vuoret sijaitsevat hajallaan. Valloitettavien huippujen lukumäärää on siksi karsittava ja tislaamoissakin rajoituttava vain laadukkaimpiin juomamerkkeihin.

Ehdoton varuste on oma tai vuokrattu auto, jolla pääsee liikkumaan sujuvasti alueelta toiselle. Viskieksperetin lisäksi tarpeen on kuski, joka muistaa pysyä tiukasti tien vasemmassa reunassa. Seurueen optimikoko on siten kahdesta neljään henkilöä.

Vuorenrinteet ovat kosteita ja kivikkoisia. Tukevat, vettä sietävät vaelluskengät ovat sadevarusteiden lisäksi välttämättömät. Kartat kannattaa ladata asutuskeskuksissa wlan-liitännästä kännykän muistiin, muuten joutuu maksamaan verkkovierailuista kalliisti kännykkäoperaattoreille.

Noin puolet Skotlannin *single*

malt -viskien valmistajista toimii Speysidessa eli Speyjoen alueella. Tunnettuja sikäläisiä merkkejä ovat esimerkiksi Aberlour, Balvenie, Cardhu, Cragganmore, Glenfarclas, Glenfiddich, Glen Grant, The Glenlivet, Knockando, The Macallan, Mortlach ja Tamdhu.

Tislaamot eivät kuitenkaan välttämättä sijaitse joen varrella vaan kauempana siitä. Yhden vaelluksen aikana ei siis ehdi läheskään kaikkia bongata.

Mäskin tuoksu paljastaa

Kun tislaamoja lähestyy alatuulen puolelta, vähemminkin herkäät sieraimet tunnistavat mäskin imevän tuoksun. Lopulta horisonttiin ilmestyvät tislaustornien *pagodat* eli kupolit, jotka paljastavat tehtaan sijainnin.

Käynti tehtaassa kertoo uuden ajan saapuneen myös viskitislaamoihin. Laitosta saattaa pyörittää kahden miehen tiimi, ja tislausprosessia ohjaa alusta loppuun tietokone. Kukaan ei lapioi polttoainetta pannun alle, vaan kuumennusta säätelee ohjelmisto.

Turvesavun maku taas voidaan tilata alihankkijalta. Se lisätään fotometrikontrollissa tisleeseen, jotta juomaan saadaan sopiva väri- ja makuvivahde.

Kun Speyjoen alue on kahlattu

▶ ▶ ▶

Skotlannin vaihteleva maasto on vaeltajalle ihanteellista. Vuoret ovat komeita mutta enimmilläänkin vain runsaan kilometrin korkuisia.

Islayn saarella sijaitseva Lagavulinin tislaamo tekee mallasviskiä paitsi omaan single malt -tuotteeseensa myös toisten valmistajien seosviskeihin, joita ovat esimerkiksi White Horse ja Johnny Walker.

►►► läpi, tislaamobongauksen haasteellisuus kasvaa, sillä tehtaiden maantieteellinen tiheys alenee merkittävästi.

Moni tunnettu *single malt* -tislaamo sijaitsee Islayn saarella. Lauttayhteydet sinne toimivat hyvin, mutta välimatkat saaren yhdeksän tislaamon eli Ardbegin, Bowmoren, Bruichladdichin, Bunnahabhainin, Caol Ilan, Lagavulinin, Kilchomanin, Laphroaigin ja Port Charlotten välillä ovat pitkiä.

Kymmenes eli Port Ellen on nykyisin pelkkä mallastamo. Viskiin keskittyvä turisti tarvitsee joka tapauksessa saarellakin auton ja autonkuljettajan.

Vierailu Taliskerin tislaamolla puolestaan vaatii käynnin Sisä-Hebridien Skye-saarella. Sillan lisäksi yhteyden mantereeseen takaa kolme lauttareittiä.

Skye on vaeltelijalle erinomainen paikka, sillä siellä on yhteensä kaksitoista *munroa*. Niillä tarkoitetaan Skotlannissa sijaitsevaa vuorenhuippua, jonka korkeus ylittää 3 000 jalkaa eli reilut 914 metriä. *Munrot* saivat nimensä maasta täydellisen vuoriluettelon tehneen sir **Hugh Munron** mukaan. Kaikkiaan *munroja* on Skotlannissa 282.

Vaeltelu ja viski ovat sopivassa tasapainossa nautittuna hyvä yhdistelmä. Jos askelmittarin päiväannos ylittää 20 000 askelta, jotka vielä on otettu kivikkoisilla vuorenrinteillä, ei nukahtamiseen illalla välttämättä tarvita edes viskiä.

Viskilaivan kohtalo

Skotlannin kuuluisin viskisaari on Ulko-Hebridien eteläisin saari

Barra, vaikka siellä ei omaa tislamoaa olekaan. Syy saaren maineeseen on tapahtumasarja, joka käynnistyi viskilaivan uppoamisesta vuonna 1941.

Barran naapurisaaren Eriskayn edustalla sumussa haaksirikkoutunut laiva oli nimeltään *S/S Politician*. Sen lastina oli yhteensä 260 000 pulloa erimerkkisiä viskejä, jotka olivat matkalla Yhdysvaltoihin Britannian maksuna sotatarvikkeista.

Ylämaiden Dalwhinnie on korkeimmalla toimiva tislaamo Skotlannissa. Vaeltaja erottaa jo kaukaa tislauspannujen yläpuolella sijaitsevat pagoda-tornit.

S/S Politician -laidasta pelastettu viskipullo vuodelta 1941 on esillä Am Politician -ravintolan tiskillä.

Barran lentokenttää voi käyttää vain laskuveden aikaan, sillä muulloin se on aaltojen alla.

Muistolaatta barralaisen pankin seinässä kunniottaa Viskiä, viskiä! -elokuvan ohjaajaa sekä englannin että gaelin kielellä.

Tältä näyttivät Jamaikalle matkalla olleet kymmenen shillingin setelit, joista iso osa joutui teille tiety-mättömille viskilaivan haaksirikon yhteydessä.

Saarten asukkaat onnistuivat ”pelastamaan” pulloista noin kymmenesosan ennen kuin laiva vajosi syvyyksiin – ja ennen kuin tullimiehet ennättivät paikalle. Hylystä sukkellettuja pulloja on sittemmin myyty Christien huutokaupoissa tuhansien puntien kappalehintaan.

Barralainen **Compton Mackenzie** kirjoitti vuonna 1947 tapauksesta hilpeän bestsellerin nimeltään *Whisky Galore*, jonka pohjalta syntyi pari vuotta myöhemmin saman niminen menestyselokuva.

Lontoossa Ealing-studioilla kuvattu filmi oli **Alexander Mackendrickin** – joka muistetaan myös *Naistentappajista* (*The Ladykillers*) – esikoisohjaus. Elokuvasta

tuli kassamagneetti myös Suomessa, jossa se sai nimekseen *Viskiä, viskiä!* Yhdysvalloissa filmiä sen sijaan esitettiin nimellä *Tight Little Island*, sillä alkoholia ei saanut otsikossa mainita.

Elokuvan kymmenet sivuosat on miehitetty aidoilla barralaisilla. Koulun ansiosta asukkaat osaavat hyvin englantia, vaikka heidän kotikielensä on yhä gaeli. Saaren jokaisella asukkaalla on edelleenkin myös kaksi eri nimeä, gaelinkielinen ja englanninkielinen.

Kenttä rantahiekalla

Barralle voi saapua kahta reittiä. Lauttamatka Obanista kestää kuusi tuntia, lento Glasgow'sta 55 minuuttia.

Maailman ainoa rantahietikolla sijaitseva virallisesti hyväksytty len-

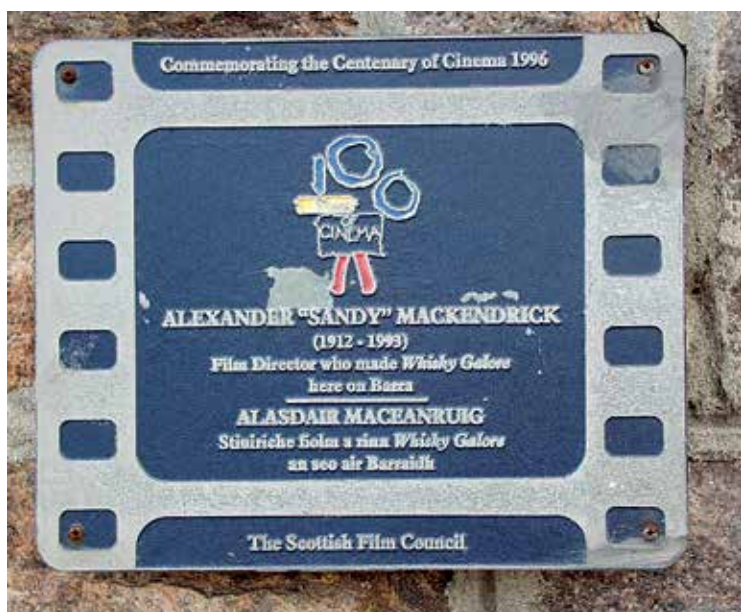
notkenttä on nähtävyyksensä, sillä se on osan päivää vuoroveden alla. Lennot on siis paras ajoittaa laskuveden aikaan.

Barraan liikennöi turbopropellikone De Havilland DHC-6 Twin Otter, johon mahtuu 19 matkustajaa. Näkymät lennon aikana ovat upeat ja laskeutuminen yhtä mielenpainuva elämys kuin saapuminen Quiton tai Hongkongin entsille kentille.

Viskiä, viskiä! -elokuvan rantakatu ja Skotlannin kuninkaallisen pankin konttori ovat saarella yhä jäljellä, samoin mäellä seisova kapakka.

Uponneen viskilaivan lastiin kuului myös 15 miljoonan nykyeuron arvosta uunituoreita, Jamaikaan tarkoitettuja puntia, joita Kansainyhteisöön kuuluvassa maassa käytet-

» » »

Japani haastaa Skotlannin

Maailman näyttävin tislaamomuseo ei sijaitse Skotlannissa, vaan se löytyy Japanista, Hokkaidon saarelta.

Yoichiissa toimivan Nikka-tislaamon omistaa nykyisin Asahi-juomaryhmä. Joukko vanhoja tuotantorakennuksia on muutettu museoksi, jossa esitellään viskin teon eri vaiheita. Myös ulkomaalaiset vieraat on huomioitu hyvin.

Nikkan perustajan **Masataka Taketsurun** suku oli tehnyt kuuluisaa riisiviiniä *sakea* jo parisataa vuotta, mutta nuorta kemistiä kiin-

Nikka-tehtaan puistoalue on toteutettu japanilaisen estetiikan mukaisesti. Viski-tynnyriä on siroteltu museorakennusten väliin.

Nikka-tislaamon pannut lämmitetään vielä käsin kivihiilellä eikä automaattisesti sähköllä, kuten muualla on tapana.

nostivat viskin salat. Niinpä hän lähti vuonna 1918 Skotlantiin.

Siellä Taketsuru kirjoittautui Glasgow'n yliopistoon opiskelemaan viskinvalmistusta ja työskenteli opintojensa ohessa useiden juomavalmistajien tehtaissa. Muutaman vuoden kuluttua hän palasi Japaniin tuliaisinaan paitsi tislaustaidot myös skottinuorikko nimeltään **Rita**.

Työnantajansa Suntoryn toimeksiannosta Taketsuru käynnisti Japanin ensimmäisen viskitislaamon Yamazakin. Pian hän lähti kuitenkin omilleen ja perusti oman mallassiskitistislaamonsa vuonna 1934.

Noin 50 kilometrin päässä Sapporosta länteen sijaitsevan Nikkan olosuhteet muistuttavat monin tavoin Skotlantia.

Japanin viskien huipputuotteet pärjäävät hyvin kansainvälisessä vertailussa. Sekä Nikka että Suntory ovat voittaneet amerikkalaisen *Whisky*-lehden järjestämiä mallasviskien sokkokilpailuja – päihittäen näin skottiviskit.

Japanilaisten seosviskien kirjo on kuitenkin vaatimaton, koska maassa on vain kymmenkunta tislaamoja. Japanilaiset valmistajat täydentävät omia seosviskejään Skotlannista tuoduilla komponenteilla.

tiin rinnan maan omien seteleiden kanssa.

Viranomaiset ehtivät onkia valtaosan rahoista kuiville, mutta noin neljäsosa summasta jäi kateisiin. Sittenkin kadonneita seteleitä on yllättäen löytynyt eri puolilta maailmaa. Useimmat barralaismiehet

ovat työskennelleet kauppalaivastossa merimiehinä, kertoo paikallishistoria.

Barran naapurisaarella, noin sadan hengen asuttamalla Eriskaylla toimii Am Politician -niminen, paikallisen koulun opettajan perustama kahvila-ravintola. Siellä voi ihailla haaksirikkoutuneesta lai-

vasta pelastettua alkuperäistä pulloa ja mallikappaletta jamaikalais-setelistä. □

Ulla Karjalainen on biokemisti (FT) ja Erkki Karjalainen kliinisen kemian erikoislääkäri (LKT). Matkailua rakastava pariskunta on kiertänyt monta kertaa maapallon ympäri.

ullap.karjalainen@welho.com
erkkij.karjalainen@welho.com